

De Geer van Oudegein

verband doet die er niet toe — hadden willen voorbehouden.

Nog duidelijker is de uitspraak van de Minister op blz. 949, linkerkolom van de *Handelingen*:

„Die tijd meen ik het beste te kunnen winnen door thans in te stemmen” — en nu komt het — „met datgene wat in Brussel beloofd is, nl. het accepteren van het systeem zonder meer.”

Ik ben van mening dat het accepteren van het systeem zonder meer niet in Brussel is beloofd, dat dit althans uit de door mij geciteerde resolutie niet kan worden gelezen. Bovendien lijkt het mij bijzonder onwaarschijnlijk dat het vorige kabinet ooit de bedoeling kan hebben gehad zich zo ver gaand te binden. De belofte, die wel in de resolutie ligt besloten, nl. om vóór 31 januari van dit jaar een standpunt te zullen hebben bepaald, ging al rijkelijk ver. Dit ondervindt het huidige kabinet. Dat men echter zó ver zou zijn gegaan, dat de inhoud van de beide resoluties in feite op termijn op 11 mei zou zijn aanvaard, zonder dat het kabinet in de volgende vijf maanden, waarin het nog aan het bewind was, daarvan ooit heeft doen blijken, kan ik niet aannemen. Ik meen dus, dat de Minister niet moet uitgaan van het ontstaan van enige binding aan de inhoud van de resolutie uit de beslissing van 11 mei, zoals hij, naar ik meen, in de Tweede Kamer nogmaals deed in zijn antwoord aan de heer Scholten (*Handelingen Tweede Kamer*, blz. 959, linkerkolom).

Mijnheer de Voorzitter! Het is duidelijk, dat daarmee nog niets is gezegd over de vraag, wat het standpunt van de Minister in Brussel moet zijn. Er is slechts iets medegedeeld over het punt, van waaruit die vraag moet worden benaderd. Zijn wij formeel of moreel nog vrij, of zijn door het vorige kabinet in de nacht van 10 op 11 mei 1966 de handen gebonden? Ik ben van mening, dat er nog vrijheid is.

Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik iets kan zeggen over de wijze, waarop die vrijheid naar mijn mening kan worden benut, moet ik eerst nog een ander punt aansnijden dat ik van groot belang acht en waarover ik een nadere informatie van de Minister nodig heb. Het betreft de differentiaties en vrijstellingen, die wij thans in onze omzetbelasting kennen en het al of niet bestaan van de mogelijkheid die op den duur te handhaven. De Minister heeft zich in de Tweede Kamer duidelijk in negatieve zin uitgelaten over die mogelijkheid, toen hij sprak:

„Ik geloof niet — ik wil geen onjuiste verwachtingen wekken — dat, wanneer de b.t.w. ingevoerd is en jaren functioneert, men op de lange duur ons bestaande systeem van tariefdifferentiaties kan handhaven. Dat is uitgesloten.” (*Handelingen Tweede Kamer*, blz. 949, linkerkolom).

Het was een pijnlijke uitspraak, maar ik geloof wel, dat deze realistisch was. Voor vele leden van de Tweede Kamer was deze blijkbaar te pijnlijk en men heeft haar daarom vrij algemeen genegeerd. Men heeft — begrijpelijk overigens — willen vasthouden aan onze nationale vrijheid om beslissingen te nemen over onze belastingdruk en vooral over de verdeling daarvan. Men heeft gesproken over het budgetrecht. Heeft de Minister de kamerleden, nadat hij zijn realistische mening duidelijk had kenbaar gemaakt, niet in hun wensdromen willen storen? Hij heeft zich aangesloten bij de opvatting, dat de waarborgen en rechten van het parlement met betrekking tot de vrijstellingen en de tarieven overeind moeten worden gehouden (*Handelingen Tweede Kamer*, blz. 957, rechterkolom). Hij heeft zich niet verzet tegen moties, waarin uitspraken worden gedaan, die aan de realiteit voorbijgaan. Ik zou de Minister willen vragen zich over deze aangelegenheid in deze Kamer zeer duidelijk uit te spreken. Wanneer de Minister, zoals hij in de Tweede Kamer zeide, inderdaad niet gelooft aan de mogelijkheid, dat na de invoering van een belasting over de toegevoegde waarde op den duur ons bestaande systeem

De Geer van Oudegein e. a.

van tariefdifferentiaties en vrijstellingen kan worden gehandhaafd en hij dat zelfs uitgesloten acht, moeten wij dat duidelijk weten. Wij kunnen er dan nog op aandringen, dat de opeenvolgende kabinetten ernaar zullen streven, dat ons zoveel mogelijk tijd wordt gegund voor aanpassing, maar wij weten dan, dat nu al komt vast te staan, indien de Minister binnenkort in Brussel meegaat met de gedachte van de harmonisatie in de vorm van de belasting over de toegevoegde waarde, dat wij onze vrijheid op een nu nog onbekende termijn kwijtraken, terwijl wij de bepaling van deze termijn niet in eigen hand hebben. Ik vertrouw erop, mijnheer de Voorzitter, dat de Minister in zijn antwoord zodanige aandacht aan mijn vragen zal willen en kunnen geven, dat het mij mogelijk is, daarna mijn bijdrage te leveren, opdat worde voldaan aan het verzoek van de bewindsman om kennis te mogen nemen van de in de Kamer levende gevoelens.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Wij rijden zonder licht in de mist op een gladde weg, aldus het Tweede-Kamerlid de heer Berg, sprekend over het onderwerp, dat ons hier bezig houdt, de harmonisatie van de belastingen in E.E.G.-verband. Het was voor de heer Berg zijn maiden-speech. Toevallig is het nu ook de eerste maal, dat ik in deze Kamer een bijdrage tot de discussie mag leveren en deze gaat over hetzelfde onderwerp, toevallig, omdat ik als invaller voor de heer Vos optreed. Ik geloof, dat er wel wat eenvoudiger onderwerpen zijn voor een debutant dan juist dit. Ik moge beginnen met te zeggen, dat aanvaarding, in beginsel althans, van het systeem van belastingheffing op de toegevoegde waarde een stap is, waarvan wij de gevolgen thans niet kunnen overzien. Daarover is mijns inziens ook geen enkel verschil van mening. In de discussie over deze zaak in de Tweede Kamer is door de Minister gezegd, dat men in het politieke leven vaker dergelijke beslissingen moet nemen. Men zou bij voorbeeld kunnen wijzen, zoals ook toen, meen ik, is gedaan, op het aanvaarden van het Verdrag van Rome. Natuurlijk wist toen ook niemand, waartoe deze joint venture uiteindelijk zou leiden. Dat is volkomen juist. Er is echter een groot verschil. Men kon toen in ieder geval discussiëren aan de hand van uitvoerige rapporten, kamerstukken, kortom men was volledig, zo goed mogelijk althans, geïnformeerd over de materie. Die voorbereiding heeft nu ontbroken. Dat is geen verwijt, dat zeg ik nadrukkelijk, aan deze Minister. Het kon eenvoudigweg niet anders door de kabinetserisis, maar het is wel een vervelend feit in een zo belangrijke zaak. Ik zou hieraan toch nog even de opmerking willen verbinden, dat, als een regering, een volgende regering zich zoal niet juridisch dan toch moreel zo vergaand verplicht, een voorafgaande consultatie van de Kamers in enigerlei vorm toch wel bijzonder wenselijk zou zijn.

Moeten wij inderdaad in beginsel het stelsel, dat hier in discussie is, aanvaarden? Het is in de Tweede Kamer door de heer Scholten, die ook zoëven werd aangehaald, ontkend. Wij zouden slechts gehouden zijn, ons huidige stelsel in ieder geval vaarwel te zeggen en een niet-cumulatief, neutraal werkend stelsel te aanvaarden, een stelsel dus dat aan de grenzen zuiver werkt. Heb ik de Minister goed begrepen, dan is zijn opvatting, dat dat dan misschien in theorie wel juist moge zijn, maar dat wij feitelijk gebonden zijn aan het systeem van heffing op de toegevoegde waarde. Dit zou dan het geval zijn, omdat de overige vijf landen dit systeem óf reeds hebben aanvaard óf zullen aanvaarden binnen afzienbare tijd.

Nu dacht ik, dat Frankrijk, het land, dat inderdaad het stelsel als enige tot dusver heeft aanvaard, niet bepaald een fraai exemplaar geeft van wat belastingheffing behoort te zijn. Men kan zelfs de vraag stellen, of niet mede door dit systeem van omzetbelasting het belastingstelsel in Frankrijk in sociaal opzicht voor ons onaanvaardbaar is. De vraag mag echter ook worden gesteld, wat de opvattingen van Engeland en van de Scandinavische landen ten opzichte van deze problematiek zijn. Heb ik de heer De Wilde goed begrepen, dan is zijn opvatting, dat aanvaarding van dit stelsel ons niet in conflict zou

Vermeer

behoeven te brengen met de daar levende opvattingen. Ik vind dit toch nog wel een vraag. Nu juist de toetreding van Engeland tot de E.E.G. weer wat meer nabijkomt — althans dat hopen wij —, geloof ik, dat men deze vraag opnieuw zou moeten stellen. Wij moeten toch constateren, dat in Engeland en trouwens ook in de Scandinavische landen de verhoudingen tussen kostprijsverhogende belastingen en belastingen op inkomen, winst en vermogen dichter liggen in de buurt van onze verhoudingen dan in die van de overige E.E.G.-landen. Als dit zo is, kan toch de vraag worden gesteld, of dit niet een motief zou kunnen zijn om te pleiten voor een zeker uitstel van de beslissing, waarvoor wij thans staan, n'en déplaise de opmerking, die ik zoëven heb gehoord van de heer De Wilde, dat dit ontactisch en zelfs een beetje onzin zou zijn. Trouwens, men moet ook de vraag stellen, of het stelsel van de heffing op de toegevoegde waarde wel een zo neutraal werkend stelsel is als het hier en daar wordt voorgegeven. Het is bewerkelijk, het is ingewikkeld, voor het bedrijfsleven en voor de belastingadministratie, het is star en onhandelbaar, het is tyranniek. Dit alles zijn kwalificaties, die niet van mij zijn, maar van schrijvers en sprekers over dit onderwerp, die bepaald iets meer ervan weten dan ik. Het is dus geen systeem, waarover men enthousiast kan zijn, maar ondanks die bezwaren zou het toch een zuiver werkend stelsel kunnen zijn, een stelsel, dat niet concurrentievervalsend werkt in het internationale verkeer, hetwelk in het kader van de E.E.G. maximaal moet worden vrijgemaakt. Is dit echter zo? Men kan zich bij voorbeeld de vraag stellen, of, wanneer men ook de kleinhandel in de heffing betreft, de toch wel zeer ongelijke structuur van de kleinhandel in de diverse landen op zich zelf al niet een element zou kunnen zijn, dat die concurrentievervalsing toch wel weer mogelijk maakt. Ik begrijp de gedachte, die de Minister in de Tweede Kamer naar voren heeft gebracht: men moet zoveel mogelijk de belasting spreiden over diverse schakels, omdat dan de absorptie gemakkelijker wordt en de afwenteling moeilijker wordt — dit is heel duidelijk —, maar als inderdaad de structuur van het economisch leven hierin toch weer een rol zou spelen en daardoor ongelijkheden in de heffing zouden ontstaan, is het de vraag, of het wel zo neutraal werkt.

Een ander punt, waarover ik nog even een vraag zou willen stellen, is het volgende. Als men naar harmonisatie toegaat, zal men dan niet moeten komen tot een zekere internationale controle op de uitvoering om er ook zeker van te zijn, dat in die uitvoering zelf niet weer elementen sluipen, die concurrentievervalsing kunnen werken. Moet men dus, met andere woorden, in een harmonisatie niet inbouwen een systeem van communautaire organen, die op z'n minst controle op die uitvoering uitoefenen?

Toch zijn de bezwaren, die men tegen het systeem kan hebben en die ik hier ook, zij het heel globaal, even aanvoer, minder ernstig dan het feit, dat het in het systeem van de belasting op de toegevoegde waarde — de heer De Geer van Oudegein heeft daaraan nog even herinnerd — technisch veel moeilijker is, vrijstellingen en differentiaties in te bouwen dan in ons zogenaamd cascadesstelsel. Ik heb inderdaad ook uit hetgeen de Minister in de Tweede Kamer heeft gezegd begrepen, dat een systeem, zoals wij het hebben, met een nultarief, een laag tarief, een tussentarief en een hoog tarief, zich eigenlijk niet verdringt met dit stelsel. Men kan stellen, dat ons systeem van omzetbelasting, doordat al deze zaken werden ingebouwd, in zekere zin een stuk sociale politiek is geworden. Dit element wordt dan eruit gehaald. Men kan natuurlijk nog wel hier en daar iets vrijstellen, maar dit zal dan zeer globaal moeten gebeuren. Dat impliceert, dat aanvaarding van dit systeem — hierover is ook geen verschil van mening — vergaande gevolgen zal hebben op het terrein van de loonpolitiek en de sociale politiek in het algemeen.

In dit verband moet de vraag worden gesteld, welke instrumenten men denkt te hanteren om deze effecten in de sociale sfeer te compenseren. Dit is naar mijn mening een zeer belangrijk punt.

Vermeer e. a.

Toch wordt een gelijke concurrentiepositie van de bedrijven nog niet bereikt. Men zou over alle bezwaren heen kunnen stappen met de gedachte, dat wij zullen moeten komen tot een gelijke concurrentiepositie en dat de economische en fiscale grenzen tussen de landen langzamerhand zullen moeten worden afgebroken. De harmonisatie van de omzetbelasting is echter bepaald onvoldoende om dit te bereiken — er zijn zelfs situaties denkbaar, waarin dat beslist niet het geval is — zolang men niet tegelijkertijd hierbij andere belastingen betreft, ook dus de directe belastingen, voorzover zij in het economische verkeer werken. Men kan natuurlijk stellen, dat deze fase achterhaald is en dat wij hierover op dit ogenblik niet meer praten. Dit is echter wel een omstandigheid, die wij bij onze beschouwingen goed in het oog moeten houden. Wanneer wij hieraan toevoegen het feit, dat de invloed van de Kamers op de omvang en de verdeling van de belastingdruk beslist kleiner wordt, terwijl een goed functionerend Europees Parlement helaas nog ontbreekt, dan is het duidelijk, dat wij de Minister natuurlijk een goede reis naar Brussel wensen, maar dat wij hem toch willen vragen of uitstel mogelijk is, gezien de problematiek, die aan deze zaak vastzit. Ik weet, dat de Minister reeds heeft verklaard, dat hij van een dergelijke poging in dit stadium weinig nut verwacht. De datum 31 januari is echter geen fatale datum en er zijn beslist bijzondere omstandigheden. Er is een kabinetserisis geweest, die een adequate discussie onmogelijk heeft gemaakt, en er is op dit ogenblik een kabinet, dat alleen de meest noodzakelijke onderwerpen moet afdoen. Wanneer uitstel onmogelijk is, dan willen wij ons op het standpunt plaatsen van de motie-Berg, ook al is het standpunt, dat in deze motie is neergelegd, volgens een krantenartikel laakbaar. Ik meen, dat hetgeen in deze motie is gevraagd, onder de huidige omstandigheden het minimum is, dat wij moeten vragen, namelijk, dat geen definitieve beslissingen zullen worden genomen over communautaire regelingen ten aanzien van omvang en verdeling van de belastingdruk dan nadat vooraf het Nederlandse parlement over deze zaak is geraadpleegd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal over de andere onderwerpen, die bij dit begrotingshoofdstuk aan de orde zijn, geen vragen stellen. Op één punt wil ik echter een aanvullende vraag stellen, na hetgeen door de heer De Geer van Oudegein over dit punt is gezegd. Dit punt is de brief van de Minister van Financiën van 20 januari. Ik zou willen vragen, of de Minister uiteen wil zetten in hoeverre de 100 mln., die zullen worden geleend aan gemeenten in bepaalde aangewezen gebieden voor uitvoering van allerlei werken, additioneel is; niet alleen additioneel in het totaal van de financieringsmiddelen, die voor de gemeenten beschikbaar komen, maar in het totaal van de financiering van de gehele overheidshuishouding. Dit is mij niet geheel duidelijk, omdat de heer De Geer van Oudegein op een bepaald ogenblik heeft gezegd, dat deze 100 mln. de spoeling voor andere gemeenten dunner maken, terwijl hij even later toch sprak over een additionele 100 mln. Ik wil gaarne een duidelijk antwoord hebben op de vraag, in hoeverre deze 100 mln. inderdaad een additionele financiering van de betrokken gemeenten zullen vormen en een werkverruimend effect zullen hebben.

De heer **Albeda** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij beperken tot het maken van enkele opmerkingen over het systeem dat wordt gevolgd bij de harmonisatie van de omzetbelasting. Gezien datgene, wat over dit punt reeds is opgemerkt, kan ik betrekkelijk kort zijn.

Het systeem van belasting over de toegevoegde waarde is op zich zelf, afgezien van de modificaties, die men daar in Brussel aan aanbrengt, aanvaardbaar. Het is zelfs in meerdere opzichten beter dan het bestaande cascadesysteem, dat in Nederland geldt.

Bij de vraag, of de voorgestelde richtlijnen I en II van de commissie aanvaardbaar zijn, rijzen enkele andere vragen.

In de eerste plaats gaat het erom, dat wij hier hebben te maken met een eerste stap naar harmonisatie van de